

juk közre. A kihagyásokat mindenhol három pont ([...]) jelöli. A közreadó az 1956-os magyar forradalommal kapcsolatos brit diplomáciai iratok dokumentumkö-

tetben történő kiadásán dolgozik, amelyben az itt közölt valamennyi irat teljes terjedelemben fog szerepelni.

Békés Csaba

JELENTÉSEK, TÁVIRATOK

Félix Pál fordítása

1

Sir Ashley Clarke római nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

63. sz.

1956. október 26.

[...] 2. A Nenni-féle szocialista *Avanti* jellemző módon a legutóbbi néhány nap során kialakított irányvonalat tartja (a felkelők támogatása), miközben Saragat és Nenni találkozott a helyzet megvitatására, és értesülések szerint teljes egyetértésre jutottak azt illetően, hogy „a budapesti események súlyos hatással lesznek a szocialista közvéleményre” (*Messaggero*).

3. További jelentős fejlemény, hogy a Saragat- és a Nenni-féle szocialista pártok ifjúsági mozgalmai közös szolidaritási nyilatkozatot írtak alá Lengyelország és más kelet-európai országok szocialista ifjúsági mozgalmaival. Ebben a közhangulatban a *Messaggero* a következő Nennihez intézett felhívással fejezi be vezércikkét: „Signor Nenni számára ez a legkedvezőbb pillanat arra, hogy legyűrje pártján belül a kommunista-barát elemeket. A fölháborodás szavait, amelyekkel az *Avanti* elítéli a budapesti véres elnyomást, tetteknek kell követniük.”

(Továbbítva Moszkvának, Varsónak és Budapestnek.)

PRO FO 371 122 378 NH 10 110/181

2

Sir F. Berthoud varsói nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

744. sz.

Elk.: 1956. október 26. 16.40 ó.

Érk.: 1956. október 26. 17.29 ó.

A magyar eseményekkel kapcsolatos itteni sajtókommentárok szórványosak. A mai *Trybuna Ludu* kifejezi rokonszenvét a tüntetések eredeti indítékai iránt, de azt állítja,

hogy a szovjet erőkhöz intézett felhívást a rend helyreállítására a szocialistaellenes és szovjetellenes célkitűzésű reakciós erők diverziós kísérletei indokolták.

Mind a magyarok, mind a lengyelek további demokratizálásra és a Szovjetunióval az egyenlőség alapján álló barátságra vágyanak.

(Továbbítva Budapestnek és Moszkvának.)

PRO FO 371 122 376 NH 10 110/100

3

Az Egyesült Királyság kanadai ügyvezető főtisztosának távirata a Nemzetközösségi Kapcsolatok Minisztériumának

1020. sz.

Elk.: 1956. október 29. 18.25 ó.

Érk.: 1956. október 30. 12.45 ó.

Lengyelország és Magyarország

[...] Kelet-kanadai magyarok képviselői október 28-án összegyűltek Ottawában, és nyilvános gyűlést tartottak a Cenotaphnál,¹ s kifejezték rokonszenvüket magyarországi honfitársaik iránt. Becslések 1000–3000-re teszik a tüntetésen részt vevők számát.

2. A tüntetés után a Kanadai Magyarok Szövetségének küldöttsége bebocsátást kért a hivatalomba; egyik munkatársam fogadta a delegációt. A küldöttek közölték, hogy a Biztonsági Tanácsban folyó vitával kapcsolatban szeretnék fölkérni az Egyesült Királyság kormányát, hogy adjon meg minden lehetséges támogatást a magyar felkelőknek. Munkatársam közölte velük, kívánságukat továbbítani fogjuk Londonba. A küldöttek elmondták, hogy tagjaik közül 200-an önkéntesnek jelentkeztek a magyarországi harcban való részvételre.

3. A küldöttséget október 27-én fogadta Pearson² is, aki a torontói Rotary Clubban tartott – és a későbbiekben televízió is közvetített – beszédében kijelentette, hogy az Egyesült Nemzeteknek haladéktalanul foglalkoznia kell a magyarországi oroszellenes felkeléssel, a további vérontás megelőzésére. Pearson a továbbiakban elmondta, hogy október 26-án az Egyesült Államok kormánya arról tanácskozott a kanadai kormánnyal, kívánatos-e a magyar kérdésnek a Biztonsági Tanács elé terjesztése, és a kanadai kormány álláspontja az volt, hogy haladéktalanul meg kell tenni ezt a lépést. Pearson azonban óva intett minden elhamarkodott vagy helytelen megítélésen alapuló külföldi intervenciótól vagy beavatkozástól a Nyugat részéről, mert nézete szerint ez jelenleg nem segítene sem a lengyeleken, sem a magyarokon.

(Továbbítva New Yorkba a brit ENSZ-delegációnak, valamint Budapestnek.)

PRO FO 371 122 379 NH 10 110/214

4

Sir E. Steven teheráni nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

844. sz.

Elk.: 1956. október 30. 12.03 ó.

Érk.: 1956. október 30. 13.01 ó.

Iráni sajtókommentár.

A tegnap esti *Ettela'at* (Irán legnagyobb napilapja) a következő kommentárt közölte a magyar helyzetről:

„A szovjet hadseregnek a napokban végrehajtott nyílt beavatkozása Magyarországon meghazudtolja a szovjet kormány propagandáját a nemzetek szabadsághoz és függetlenséghez való jogáról. A szovjet kormány a legutóbbi két évben arra törekszik, hogy az ázsiai és afrikai nemzeteknek bebizonyítsa, mindazon országok hűséges barátja, amelyek nemzeti függetlenségük elnyeréséért harcolnak. Tény, hogy az oroszok jelentős eredményeket értek el e propaganda révén, következésképpen jó néhány kormány, amely Sztálin idején irtózott a szovjet imperialistáktól, újabban hajlik arra, hogy úgy vélje, megszűnt a szovjet veszély. Most azonban a Vörös Hadsereg beavatkozása a legújabb magyarországi eseményekbe bebizonyította a szovjet állítások és propaganda hamisságát.”

(Továbbítva Bejrútnak [R. I. O.], a közel-keleti haderő politikai irodájának, valamint Benghazinak.)

PRO FO 371 122 378 NH 10 110/179

5

Sir E. Berthoud varsói nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

14. sz.

1956. október 30.

A lengyel sajtó a magyar felkelésről.

A lengyel sajtó igen gyorsan tudósított a magyar felkelésről. Az október 24-i *Trybuna Ludu* első oldalán rövid tudósításban számolt be a tényekről, az akkori ismereteknek megfelelően. Ezt követően egyre terjedelmesebb cikkekben tájékoztatott a magyarországi eseményekről, és október 26-án a *Trybuna Ludu* már két elsőoldali cikket közölt: az egyik ismertette a magyar pártban és kormányban végbement változásokat, a másik pedig szerkesztőségi kommentár volt. Ez utóbbi cikkből nyilvánvaló, hogy a hivatalos lengyel felfogás rokonszenvezik a magyarokkal, akiknek a jelszavai „a magyar nép legfőbb törekvéseit” fejezik ki. Még a vérontás fölött sajnálkozó hangnem is viszonylag mértéktartó. Ebben a cikkben történik elsőként említés „a Varsói Paktum alapján Magyarországon állomásozó” szovjet csapatok beavatkozásáról.

2. A lengyelek az elsők között reagáltak a véradási felhívásra, amelyet itt a PZPR Bizottság³ tett közzé, és október 27. óta fényképes cikkek jelennek meg a véradományok Magyarországra küldésének előkészületeiről. Sok véradó jelentkezett.

3. A *Trybuna Ludu* október 28-i számában vezércikk jelent meg, amelynek tartalma egyértelműen az új lengyelországi helyzetet tükrözi; azt rebesgetük, hogy a cikket maga Gomulka írta. A cikk kertelés nélkül elítéli azt a kísérletet, hogy a felkelést „külföldi ügynökök” munkájaként jellemezzék, külön hangsúlyozza, hogy ugyanezt a hibát követték el a poznańi zendülés kapcsán, majd a szerző nyíltan a korábbi magyar pártvezetés hibájaként értékeli az eseményeket. Elítéli Gerót, amiért „kiélezte a már amúgy is robbanásig feszült helyzetet”, amikor a tüntetőket reakciósnak bélyegezte. A cikk azt is megemlíti, hogy „szovjet fegyveres erőket vetettek be, ami óhatatlanul súlyosbította a helyzetet”, végül kifejezi szolidaritását az új vezetőséggel, melynek demokratizálási programját maradéktalanul támogatja.

4. A Lengyel Egyesült Munkáspárt (kommunisták) Központi Bizottságának október 29-i felhívása a magyar néphez a magyar forradalmárokkal való egyértelmű rokonszenvet fejezi ki, és baráti tanácsokat ad az oroszokkal kapcsolatos legújabb lengyel tapasztalatokra utalva. „Még most, a legutóbbi néhány napban is, ti és mi megpróbáltunk egyidejűleg és egymással szolidáriusan harcolni hazánk szocialista demokratizálásáért, a szocialista országok közötti kapcsolatokban érvényesítendő egyenlőségért és szuverenitásért.” A felhívás egyrészt felszólítja a népet, hogy tegye le a fegyvert, másrészt helyesli az új magyar vezetőség programját, beleértve a szovjet csapatok kivonását Magyarországról.

5. A magyar helyzetet október 30-án is a címlapon ismertetük, s ekkor teszik közzé az első képeket is. A lap megemlíti, hogy eddig öt, vért és gyógszert szállító lengyel repülőgép indult Budapestre. Egyértelműen a felhívásoknak köszönhető, hogy a nagyvonalú véradási felajánlások mellett jelentős készpénzadományok is érkeztek orosz felszerelésekre, jóllehet ezekből Lengyelországban is hiány van.

(Továbbítva Moszkvának, Budapestnek, Szófiának, Prágának, Bukarestnek, Belgrádnak, Bonn-nak és Berlinnek.)

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/324

6

Az oslói brit nagykövetség jelentése a Külügyminisztérium Északi Ügyosztályának

10 220/56. sz.

1956. október 30.

Röviddel az UKDel 376. sz. New York-i távirat kézhezvételét követően – ez a norvég küldöttség leveléről számolt be, amelyben Norvégia csatlakozik a Magyarországgal kapcsolatos háromhatalmi lépéshez a Biztonsági Tanácsban –, ügyvivőnk ugyanezt az információt megkapta a Külügyminisztérium főtitkárától, aki megerősítette, hogy a magyarországi helyzet igen erős visszhangot váltott ki Norvégiában. [...]

3. Aznap este véletlen egybeesés folytán az oslói diákszövetség vendége volt Mr. Isaac Deutscher, aki *Merte vezet Oroszország útja?* címmel tartott előadást. Az előadás után a diákok határozatot fogadtak el, amelyet Mr. Deutscher a legkevésbé sem bátorított, sőt el is határolta magát tőle; a felhívás élesen ültakozik az orosz csapatok bevetése, a Magyarország belügyeibe történő beavatkozás során alkalmazott erőszak és

terror ellen. Később közel 1000 diák a szovjet nagykövetség elé vonult ezzel a határozattal, de azután rendezavarás nélkül széteszlott a tömeg. A diákok elhatározták, hogy október 30-án egy napi munkájukat följánlják segélyalap céljára. [...]

5. Amint ebből a vezércikkből is kitűnik, három orosz újságíró (Zsukov a *Pravdatól*, Burkov a *Trudtól* és Moszkovszkij, a pártlap szerkesztője) október 27-én érkezett ide egyhavi látogatásra, cserébe a Munkáspárt újságíróinak nemrégiben tett szovjet-unióbeli útjáért. (Mindkét látogatásra a tavaly télen a pártkapcsolatok fejlesztése ügyében történt Hruscsov–Gerhardsen⁴ levélváltás alapján került sor.) Az orosz újságírók a lehető legkedvezőlenebb időpontot választották arra, hogy barátkozni próbáljanak a Norvég Munkáspárttal. [...]

PRO FO 371 122 380 NH 10 110/236

7

T. C. Ravensdale Ciudad Trujilló-i nagykövet levele Selwyn Lloyd külügyminiszterhez

90. sz.

1956. október 31.

Hivatkozva 1956. október 29-i, 86. sz. táviratomra a Dominikai Nemzeti Kongresszus által elfogadott határozatról, amelyben rokonszenvét nyilvánítja a lengyel nép iránt felszabadítási mozgalma kapcsán, van szerencsém tájékoztatni, hogy a nemzeti kongresszus október 30-án ismét összeült együttes ülésre, és hasonló tartalmú határozatot hozott, amelyben rokonszenvéről és szolidaritásáról biztosítja a magyarországi felszabadítási mozgalmat. [...]

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/365

8

A Buenos Aires-i nagykövetség jelentése a Külügyminisztérium Északi Ügyosztályának

1001/56. sz.

1956. október 31.

[...] 4. Az argentin kormány reagálása a magyarországi eseményekre kettős: egyrészt hivatalosan csatlakozott a háromhatalmi kezdeményezéshez, amely a magyarországi helyzet napirendre tűzését követeli a Biztonsági Tanácsban, másrészt egészségügyi segélyszállítmányt állítanak össze a magyaroknak, és azt a bécsi argentin nagykövetséggen át juttatják el Magyarországra. [...]

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/331

9

A koppenhágai nagykövetség távirata a Külügyminisztériumnak

51. sz.

1956. október 31.

A miniszterelnök október 29-i beszédében kijelentette, hogy a lengyelországi, legújabbán pedig a magyarországi események mélységesen megrendítették az egész dán népet. Az emberek ismét világosan fölismerték a diktatúra jellemző vonásait: a diktatúrában a népet megfosztják jogaitól, a kormány pedig nem cserélhető le választások útján, csakis forradalommal. A dán kommunisták, akik éveken át dühödten támadták a szabad országok együttműködését, ma némán szemlélik, hogy idegen csapatokat és harckocsikat vetnek be a helyi lakosság elnyomás és nyomor elleni felkelésének szétzúzására. A miniszterelnök felszólított minden dánt, hogy támogassa a Vöröskeresztet és a Magyarország segélyezésére alakult szervezetet. [...]

3. Husfeldt professzor rövidesen elindul Magyarországra egy táborigyógyintézettel és egy segélyszállítmányokkal továbbító teherautó-konvojjal. Más dán segélyszervezetek képviselői már a helyszínen vannak. Egyes újságírók nyilvános gyűjtést indítottak a Vöröskereszt támogatására.

4. A kommunista újság kivételével, a dán sajtó tudósításaiban és kommentárjaiban egyaránt a magyar nép iránti csodálat és rokonszenv rükröződik. Kivált a *Social Demokratien* írásai szókimondók. A kommunista lap, amely a *Social Demokratien* megfogalmazása szerint „súlyos agyrázkódást szenvedett”, a magyarországi fejleményeket imperialista provokátorok tevékenységének tulajdonítja. Ugyanakkor érzékelhető, hogy a szovjet fegyveres erők Budapesten és másutt végrehajtott beavatkozása bizonyos fokú rossz közérzetet váltott ki a Dán Kommunista Párt tagságában.

PRO FO 371 122 381 NH 10 110/298

10

M. J. Creswell helsinki nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

16. sz.

1956. október 31.

[...] 2. Hasonlóképpen szókimondók voltak a sajtókommentárok, amelyek nem tükrözik a sajtó számára kiadott szokásos kormányútnutatót, miszerint visszafogottan kell kezelni minden olyan kérdést, amelyet a Szovjetunió sérelmezhet. Az egyik szociáldemokrata lap szerint a felkelés annak a következménye, hogy a végsőig elnyomták a népet, majd hozzáteszi, hogy az ezzel kapcsolatos kommunista magyarázat „visszataszító”. Más újságok, természetesen a kommunista sajtó kivételével, hasonlóképpen éles hangot ütnek meg, egyes vezércikkek *A szabadságért* és hasonló címmel jelentek meg.

(Továbbítva Budapestnek, Moszkvának és Varsónak.)

PRO FO 371 122 381 NH 10 110/297

11

A madridi nagykövetség jelentése a Külügyminisztérium Déli Ügyosztályának

1075/5. sz.

1956. november 2.

[...] Október 28-án új szakasz kezdődött annak a hírnek a nyomán, hogy az ország fontos részei a felkelők kezén vannak. A kommentátorok most már arra a következtetésre kezdenek jutni, hogy a magyarok teljesen meg akarnak szabadulni a kommunizmustól. A nyugati országok reakcióját – ezen országoknak a magyar néppel szemben tanúsított rokonszenvét objektívan ismertetik – úgy értékelik, hogy azok egyszerűen fölismerték azt az igazságot, amit a Caudillo⁵ már évek óta hirdet. Hangsúlyozzák a felkelés vallásos jellegét, és kifogásolják, hogy a nyugati sajtó csupán a felkelés politikai és gazdasági indítékait említette. A sajtóban kezdenek hangot adni annak a véleménynek, hogy az Egyesült Nemzeteknek sürgősen tennie kellene valamit Magyarország megsegítésére; néhány lapban némi bírálat érte Nagy-Britanniát és Franciaországot, amiért ebben késlekednek. Az *Arriba* londoni tudósítója beszámolt arról, hogy csakis erős amerikai nyomásnak köszönhetően sikerült meggyőzni Nagy-Britanniát és Franciaországot, csatlakozzanak ahhoz az indítványhoz, miszerint a kérdést a Biztonsági Tanács elé kell terjeszteni.

3. Spanyol vélemény szerint a magyar felkelés egyértelműen a jelenkori történelem legjelentősebb eseménye, amelyet a Nyugatnak kötelessége minden lehető módon támogatni. Ezért, amikor az angolok és a franciák úgy döntöttek, megszállják a Szezi-csatorna övezetét azt követően, hogy az izraeliek megszálltak egyiptomi területeket, a spanyol közvélemény jelentős hányada kétszeresen is fölháborodott, mert úgy vélte, hogy az angol–francia hadművelet, amely önmagában is igazságtalan, elvonja Nyugat-Európa és az Egyesült Államok figyelmét a legfontosabb feladattól: Magyarország megsegítésétől, hogy az megszabaduljon a kommunista igtától. Emiatt jelen levél megírásának időpontjában valamennyi újság többé-kevésbé erőteljes hangnemben bírálja az angol–francia magatartást. Ha Magyarországot most ismét megszállnák az orosz csapatok, és egy új bábkormányt iktatnának be, sok spanyol bizonyára Franciaországot és bennünket kárhoznátna ezért.

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/313

12

A hágai ügyvivő jelentése a Külügyminisztérium Északi Ügyosztályának

1024/56. sz.

1956. november 2.

Október 29-én kelt, 1024/1/56. sz. levelünk óta Hollandiában további tiltakozásokra került sor a magyarországi helyzet miatt. [...]

4. November 1-jén a Hollandiában élő magyar emigránsok küldöttsége a hágai magyar követséghez vonult, és felszólította Kárpáti József követet, hogy hagyja el az országot. Sajtójelentések szerint a küldöttség emlékiratot nyújtott át neki, amelyben

ültakozik a követ hollandiai jelenléte ellen, mivel „egy olyan rendszer képviselője, amelyet Magyarországon már fölszámoltak”. A küldöttség állítólag kifejtette, hogy nem bízik a Nagy-kormányban. Azt mondták, a követség épületében ott találják a magyar titkosrendőrség néhány képviselőjét, akikkel már a magyar nemzeti ünnepek alkalmával megtartott rendezvényeken is találkoztak annak idején Hollandiában, s akik azt állították, hogy „száműzött hazafiak”. A jelentések szerint a követ azt válaszolta a küldöttségnek, ő maga is „kommunista hazafinak tartja magát”, ő is azt szeretné, ha az oroszok elhagynák Magyarországot, és mindaddig a helyén marad, amíg vissza nem hívják. Nem fog Oroszországba menekülni, ahogyan híresztelik róla. [...]

PRO FO 371 122 381 NH 10 110/308

13

P. T. Hayman belgrádi nagykövetségi tanácsos levele W. H. Young külügyminisztériumi tanácsosnak⁶

1024. sz.
Bizalmas

1956. november 3.

Kedves Hilary,

úgy vélem, érdemes kissé részletesebben kitérnünk a 727. és 728.⁷ számú belgrádi táviratok információira dr. Kossal folytatott beszélgetésemről. Jóllehet dr. Kos nem foglalkozik közvetlenül ezekkel az ügyekkel, régóta úgy tapasztalom, hogy igen jól tájékozott a jugoszláv kormány Kelet-Európával kapcsolatos magatartását illetően. Tőle kaptam mindeddig a legvilágosabb tájékoztatást Jugoszlávia Magyarországgal kapcsolatos álláspontjáról.

2. Az általa közöltek alapján világos, hogy Jugoszlávia még mindig ugyanazzal a dilemmával küszködik, amellyel az elmúlt hét folyamán találta szembe magát. Egyrészt független Magyarországot kíván, ahonnan kivonták a szovjet csapatokat. Másrészt azt szeretné, ha egy „titóista” kormány kerülne hatalomra. Az események kényszerítő hatására azonban az elmúlt néhány nap során nagymértékben megváltozott a magyar kormány összetételével kapcsolatos álláspontja. Jugoszlávia nagyon is hajlandó lenne elfogadni egy Nagy (vagy esetleg valaki más) által vezetett kormányt, amelynek tagjai „hiteles szocialista” elemek. Ebben a kormányban benne lenne a kisgazdapárt, sőt mi több, bármely politikai csoport, kivéve azt az egyet, amelyet Kos meglehetősen szabadkozva, jobb meghatározás híján „Horthy-szimpatizáns”-ként határozott meg.⁸

3. Elég hosszan beszélt arról, miért nem látná szívesen Jugoszlávia a háború előtti magyar rendszer visszatérését. Szerinte egy ilyen rendszer azonnal újra fölvetné a jugoszláviai nagy lélekszámú magyar kisebbséggel kapcsolatos kérdéseket, amelyeket a háború óta már megoldottak. Ezenkívül Jugoszláviában föléledne az aggodalom a jelenlegi jugoszláv–magyar határ „megzavarását” illetően. Amikor megkérdeztem, vajon nem az-e a valódi ok, hogy Jugoszlávia nem nézné jó szemmel, ha a magyaroknak nem igazi kommunista kormányuk lenne, Kos tagadta ezt, „a szocializmushoz vezető

számos út" kifejezést használva, amit oly sok jugoszlávtól hallottam az elmúlt hét során, mind Lengyelországra, mind Magyarországra vonatkoztatva.

4. Amikor arról beszélgettünk, hogyan reagál Jugoszlávia a Magyarországra érkező orosz csapatmegerősítésekre, Kos határozottan kijelentette, hogy ez „túrheteren”. Azt mondotta, Jugoszlávia üdvözlőné a Nagy által előterjesztett „semleges státus” javaslatot, sőt bizonyos fokig azt is előnyösnek tekintené, ha Ausztria és Magyarország együtt alkotna majd valamiféle semleges „szigetet”.

5. Akkor utalt a Kádárral kapcsolatos szóbeszédre – amit 727. sz. táviratomban említettem –, amikor megkérdeztem, hogy véleménye szerint az oroszok vajon megkísérik-e ismét visszahelyezni a hatalomba Gerőt. Hozzáfűzte, hogy ha ez a szóbeszéd igaznak bizonyulna, nagy csalódást okozna a jugoszlávoknak, mert Kádárt úgy tekintették, mint aki esetleg Nagy helyébe léphetne, s mint aki élesen szemben áll Rákosival és mindazzal, amit ő képvisel.

6. Mindaz, amit Kos közölt velem, alátámasztja azt a nézetemet, hogy mindent egybevetve, Jugoszlávia Magyarország iránti magatartása továbbra is hasznos a Nyugat számára, és Kos megerősítette, hogy a szovjet kormánynak bizonyára nem lehetnek kételyei afelől, hogy Jugoszlávia egyértelműen egy orosz befolyás alól felszabadult független Magyarország létrejöttét kívánja.

7. E levelem másolatát megküldöm Parrott-nak Varsóba, Cope-nak Budapestre, Beith-nek Párizsba, Bailey-nek Washingtonba és Crosthwaite-nek az Egyesült Királyság ENSZ-delegációjához New Yorkba.

Szívélyes üdvözzel
P. T. Hayman

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/367

14

D. W. O'Neill pekingi ügyvivő távirata a Külügyminisztériumnak

563. sz.

Elk.: 1956. november 3. 8.25 ó.

Érk.: 1956. november 3. 12.36 ó.

Magyarországi események.

A mai *Zsenminszipao* tudósítást közöl, amely elítéli a Nagy-kormányt, amiért egyoldalúan fölmondta a Varsói Paktumot, és elárulta a magyar nemzeti érdekeket.

A tudósítás azt írja, Magyarország „semlegességének” kinyilvánítása arra utal, hogy a Nagy-kormány átáll az imperialista országok oldalára, és elárulja a magyar népi alkotmány szocialista elveit.

(Továbbítva Moszkvának, Budapestnek, Washingtonnak, valamint New Yorkba a brit ENSZ-delegációnak.)

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/348

15

A Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségének (ICFTU) 1956. november 6-i sajtóközleménye

Felhívás világméretű tiltakozó sztrájkokra

Az ICFTU főtitkára a mai napon a következő táviratot küldte az ICFTU mind a 117 tagszervezetének 83 különböző országba:

„Fölszólítjuk, csatlakozzanak világméretű munkástiltakozáshoz Magyarország szabadságának szovjet megsemmisítése és a közel-keleti katonai akció ellen teljes munkabeszüntetés szervezésével, lehetőleg november 8-án dél előtt 5 perccel. Szíveskedjenek értesíteni akcióról.” [...]

PRO FO 371 122 384 NH 10 110/400

16

Sir L. Lamb berni nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

206. sz.

Elk.: 1956. november 5. 15.00 ó.

Érk.: 1956. november 5. 15.51 ó.

Svájci reagálások Magyarország szovjet inváziójára.

[...] 4. A liberális *Journal de Genève* mai vezércikkében Bernard Beguin megjegyzi, hogy „a szovjet delegátus a Biztonsági Tanácsban történt közbelépése során megkísérelte a közel-keleti eseményeket a magyarországiakhoz hasonlítani”. [...]

5. Miután Beguin azt latolgatta, vajon a magyar nép megkísérelt-e túl sokat tenni túl gyorsan, s vajon az oroszok kénytelenek voltak-e vagy sem – miután provokálták őket – oly módon reagálni, ahogyan tették, így folytatja: „...ez hamis érvelés. A 12 nap alatt, amit nemrégiben a Szovjetunióban töltöttünk (ez utalás egy svájci újságírócsoport látogatására), amikor reggeltől estig beszélgettünk „mérsekeltekkel” és úgynevezett „desztalinizált” oroszokkal, soha senki semmiféle fenntartást sem hangoztatott Sztálin külpolitikájának kétszínűségével és brutalitásával szemben, soha senki sem vetette azt el. Hruscsov hívei a „coup de Prague”-ot⁹ ugyanannyira jogosnak vélték, mint Molotov támogatói. Nincsen szó különböző elméleti irányzatok vagy csoportok közötti politikai különbségről. A kommunizmus mint olyan az, ami Magyarországon az emberiséggel szembeni megvetésének bestiális bizonyítékát szolgáltatja.”

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/392

17

Sir J. Coulson washingtoni követ, ügyvivő távirata a Külügyminisztériumnak

2250. sz.

Elk.: 1956. november 6. 12.47 ó.

Érk.: 1956. november 6. 13.21 ó.

Magyarország: amerikai sajtó- és rádiókommentárok.

[...] 2. Néhány felelős, nemzetközi szemléletű sajtóorgánium azon kesereg, hogy a szabad világ képtelen megsegíteni a „szabadságharcosokat”. „A szabad világ csak abban reménykedhet, hogy a magyar nép nem fogja túl szigorúan megítélni” (*Washington Post*). A *Post* ezután így folytatja: „...a nagyhatalmak, amelyekhez a végül a hazafiasághoz megtért Nagy utolsó sürgető kiáltásait intézte, szinte mozdulatlanúságra vannak kárhóztatva ebben a tragikus helyzetben... Nagy-Britanniának és Franciaországnak némiképpen osztoznia kell a felelősségben a vörösök azon döntése miatt, hogy szétzúzzák a felkelést, hiszen Egyiptom elleni támadásuk elterelte a figyelmet, és felszínes precedensül szolgált Oroszország számára Magyarország elleni akciójához.” ...Jóllehet az Egyesült Államok határozati javaslata (amelyet a Közgyűlés november 4-én fogadott el),¹⁰ amelyben elítélte a Szovjetuniót magyarországi katonai intervenciója miatt, széles körű és határozott támogatást kapott, az Egyesült Államok semmiképpen sem kívánja magát ennél nagyobb mértékben elkötelezni.

(Továbbítva Budapestnek, Moszkvának, valamint New Yorkba a brit ENSZ-delegációnak.)

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/391

18

M. J. Creswell helsinki nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

254. sz.

Elk.: 1956. november 5. 11.17 ó.

Érk.: 1956. november 5. 11.46 ó.

Úgy tűnik, a finn kormány jelenleg igyekszik tompítani a finn közvélemény reagálását a magyarországi eseményekre. [...]

3. Finn katonai körökben úgy vélik, hogy az erőszakos beavatkozásra vonatkozó döntésben szerepe volt annak a szovjet félelemnek, hogy a magyar felkelés következtében elégedetlenség harapózhat el Ukrajnában.

4. Kekkonen,¹¹ aki vezető szerepet vitt [*kihagyott számcsoport*] élénk minisztertanácsban, november 2-án közölte velem, hogy súlyosnak és komornak ítéli a magyar helyzetet; a külvilággal szemben tanúsított szovjet magatartás ennek következtében sokkal durvábbá válik majd, de nézete szerint a szovjet–finn kapcsolatokat ez nem fogja érinteni; nem tapasztalt semmit, ami a Finnországgal szembeni magatartás megváltozására utalna. Ehhez cinikusan hozzáfűzte, hogy minél rosszabbul alakulnak a dolgok Magyarországon, annál kedvezőbbé válik a mi helyzetünk Egyiptommal

kapcsolatban. Megmondtam neki, hogy ez a feje tetejére állított logika iskolapéldája, mire elnézést kért.

(Továbbítva New Yorkba a brit ENSZ-delegációnak, valamint Stockholmnak és Moszkvának.)

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/375

19

M. J. Creswell helsinki nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

255. sz.

Elsőbbséggel

Bizalmas

Elk.: 1956. november 5. 15.07 ó.

Érk.: 1956. november 5. 15.32 ó.

254. számú, Magyarországgal foglalkozó táviratomra.

Közöltem ma a finn külügyminisztérium államtitkárával, hogy igen sokan roppant csalódottak lesznek a finn tartózkodás miatt. Azt fogják mondani, hogy amikor egy határozati javaslat ellenünk irányul,¹² Finnország skandináv barátaival tart megrovásunkban, de amikor a javaslat a magyarországi szovjet akció példátlan kétszínűsége ellen irányul, Finnország teljesen megfélemedezik Skandináviáról, és nem meri kinyilvánítani érzelmeit és rokonszenvét.

2. Tuominen azt válaszolta, hogy magában Finnországban is sokan ezt mondják. A kormány lépését azonban a földrajzi helyzet realitásai és az 1948. évi finn-szovjet egyezmény indokolják: az ország nem engedheti meg magának, hogy nyíltan kifejezésre juttasson egy Oroszországgal szembeni ellenséges nézetet, s ebben a pillanatban kereskedelmi tárgyalások folynak Moszkvában, amelyekről Finnország léte függhet egy világháború esetén. Nem hiszi, hogy az Egyesült Nemzetek képes lenne hatékony segítséget nyújtani Magyarországnak, s az 1940-es téli háború megtanította Finnországot arra, hogy a rokonszenv-megnyilvánulások nem jelentenek tényleges segítséget. Akkor meg miért tegyék ki Finnországot ellenséges szovjet érzelmeknek egy olyan rokonszenv-nyilvánításért, amely amúgy sem segítene Magyarországon? Ellentét van Finnország Magyarországgal pártján álló érzelmei és saját realista politikai érdekei között. [...]

(Továbbítva Moszkvának, Stockholmnak, valamint New Yorkba, a brit ENSZ-delegációnak.)

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/336

20

Sir A. Dudley bukaresti követ távirata a Külügyminisztériumnak

313. sz.

Elk.: 1956. november 5. 10.10 ó.

Érk.: 1956. november 5. 11.01 ó.

Az amerikai követ tegnap fölkereste a magyar nagykövetet,¹³ hogy részvétét nyilvánítsa a szovjet beavatkozás miatt. Ez utóbbi korábban meglehetősen liberális magatartást tanúsított, de válaszában most azt az irányvonalat követte, hogy a szovjet lépés indokolt, s hogy Angliából, Franciaországból, Olaszországból meg Németországból reakciók érkeztek az országba, és ők voltak felelősek az erőszakos cselekményekért. A legközelebbi napokban nyilvánosságra hozzák, milyen segítséget nyújtottak nekik a budapesti angol, francia és olasz követségek, s be fogják bizonyítani, hogy ezek a hatalmak voltak azok, amelyek agresszorként beavatkoztak.¹⁴ Vádaskodását nem terjesztette ki az amerikaiakra.

2. Ez arra utal, hogy az érintett követségeket esetleg bevonják a szovjet tézis alátámasztására indítandó perekbe.

(Továbbítva Budapestnek és Moszkvának.)

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/330

21

Sir R. Barclay koppenhágai nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

348. sz.

Elsőbbséggel

Elk.: 1956. november 5. 15.37 ó.

Érk.: 1956. november 5. 16.34 ó.

[...] A *Social-Demokraten* ezeket írja: „Magyarország megerősökölásával az együttélés egész politikája végképp összeomlott. A Szovjetunió ünnepélyes nyilatkozata az együttélés, a be nem avatkozás és a népek szuverenitása tiszteletben tartásának elveiről álnok képmutatásként lepleződött le.” [...]

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/325(A)

22

A luxemburgi ügyvivő jelentése a Külügyminisztérium Nyugati Ügyosztályának

1037/56. sz.

1956. november 6.

[...] 5. Az est folyamán és ma reggel röplapokat osztogattak (ezek példányait mellékelem).¹⁵ Az egyik, amelyiket egy „hazafias luxemburgi csoport” adott ki, fölszólítja a

luxemburgiakat, gyülekezzenek ma este 5.30-kor, vonuljanak az orosz követség elé, ahol ma este tartják az „október napi” fogadást;¹⁶ azt a 400 luxemburgit pedig, aki meghívót kapott a fogadásra, felszólítja, bojkottálja a rendezvényt. Felhívják a luxemburgiakat arra is, hogy eresszék félárbcra a lobogókat; ennek a felhívásnak máris eleget tett számos háztulajdonos és belvárosi boltos. A luxemburgi nyelven íródott másik röpírat így hangzik:

FELHÍVÁS

Emlékezve kicsiny Luxemburgunk 1942-ben lezajlott felejthetetlen sztrájkjára a gyálatos fasiszta hatalom ellen, minden szabad luxemburgi lobogózza fel házát a gyász jelképeként egészen november 7-ig, így juttatván kifejezésre rokonszenvét a magyar népnek az orosz tankok és katonai hatalom elleni hasonló küzdelme és sztrájkja iránt. [...]

PRO FO 371 122 385 NH 10 110/429

23

Sir A. Gilchrist reykjavfki nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

146. sz.

Elk.: 1955. november 6. 15.06 ó.

Érk.: 1956. november 6. 20.20 ó.

Közvetlenül ezt megelőző táviratomra.¹⁷

Jóllehet a nyilatkozat a brit katonai akció elítélését is tartalmazza, a hangsúlyt egyértelműen Magyarországra helyezi. A sajtóból, valamint politikai és társadalmi kapcsolataink révén egyértelműen ugyanaz a hangsúly érezhető. A kérdésre vonatkozó egyéb lényegesebb megnyilvánulások:

- a) jelentős tüntetés az oroszok ellen;
- b) mindenütt gyűjtés folyik a magyarok megsegítésére;
- c) tegnap este a Nemzeti Színházban a közönséget felkérték, hogy néma fölállással adózzék Magyarországnak;
- d) széleskörűen elítélik az alsóház kommunista elnökének azon intézkedését, amellyel meggátolta a magyar ügy megvitatását;
- e) noha a kommunista napilap erőteljes hangot használ Egyiptom kapcsán, jószemű kísérletet sem tesz arra, hogy megvédje az oroszok magyarországi akcióját.

2. Összegzés. Az angol-francia akció fölött érzett őszinte sajnálkozást és megrökönyödést jelenleg elnyomja a jóval nagyobb bűn keltette iszony.

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/390

24

A tansuji konzul (Tajvan) távirata a Külügyminisztériumnak

124. sz.

Elk.: 1956. november 6. 12.20 ó.

Érk.: 1956. november 7. 9.40 ó.

A nacionalista Törvényhozó Tanács tegnap egyhangúlag elítélte a Magyarország elleni szovjet agressziót, és sürgette, hogy az Egyesült Nemzetek küldjön rendőri erőt a szovjet kivonulás ellenőrzésére. A nacionalista külügyminiszter erőteljesen megbélyegezte a magyar nép felkelésének durva erőszakkal való szovjet elnyomását. Noha a nacionalisták nem helyeslik a szuezi angol-francia akciót, nyilvánvalóan nem vonnak semmiféle párhuzamot ezen akció és a szovjetek magyarországi beavatkozása között.

PRO FO 371 122 383 NH 10 110/378

25

L. G. Holliday vientianeai nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

545. sz.

Elk.: 1956. november 6. 3.30 ó.

Elsőbbséggel

Érk.: 1956. november 6. 9.13 ó.

Titkos

Magyarország: laoszi állásfoglalás.

A Szovjetunió magyarországi inváziójának mind a cinizmusa, mind a sikeressége nagy benyomást keltett itt.

A fővárosban ma délután megtartott minisztertanácsi ülésen úgy döntöttek, hogy mielőtt tiltakoznának az ellen, hogy a szovjetek semmibe veszik a kis nemzetek jogait, meghatározatlan időre elhalasztják a diplomáciai képviselők cseréjét a Szovjetunióval, az ENSZ közgyűlésén pedig a Szovjetunió ellen szavaznak. Ugyanakkor hangsúlyozottan kifejezésre juttatták, hogy ez próbakö, s ha a jelenlegi helyzetben a nyugati hatalmak *[megfejtethetellen számcsoport]* megosztottak a nyílt agressziót illetően, akkor hasonló esetben Laosz sem számíthat hatékony segítségre részükről, ezért arra kell törekednie, hogy a lehető legkedvezőbb feltételeket érje el a kommunista világgal való kapcsolataiban.

(Továbbítva Singapore-ba, valamint New Yorkba a brit ENSZ-küldöttségnek.)

PRO FO 371 122 382 NH 10 110/347

26

Sir A. Gilchrist reykjavíki nagykövet távirata a Külügyminisztériumnak

154. sz.

Elk.: 1956. november 8. 18.07 ó.

Érk.: 1956. november 8. 19.48 ó.

A mai napon valamennyi izlandi kormányépületen és magánházon félárbocra engedték a lobogókat Magyarország miatt. Hasonlóképpen jártak el a külképviseletek, ami alól az egyetlen szembeszökő kivételt az oroszok jelentették; ez a lépésük erős ellenérzést váltott ki. További gesztusként délelőtt 11 órakor öt percre leállt a munka, és bezártak az üzletek.

PRO FO 371 122 386 NH 10 110/436

27

C. A. G. Meade, az Európa Tanács melletti állandó brit képviselő távirata Strasbourg-ból a Külügyminisztériumnak

22. sz.

1956. november 8.

Európa Tanács

Az alábbiakban közlöm a miniszterhelyettesek által 1956. november 7-én elfogadott határozat szövegét:

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága mélységesen elszomorodva a magyar népre mért tragikus sorscsapáson, tudatában azon kötelékeknek, amelyek ezt a hős népet az európai nemzetek családjához fűzi,

figyelembe véve azt, hogy a szovjet fegyveres erők agressziója tudatosan arra irányult, hogy szétzúzza a magyar nép elszántságát a függetlenség kivívására, és hogy meggátolja nemzeti törekvéseinek valóra váltását intézményei szabad megválasztása révén,

kinyilvánítja fölháborodását az ezen népet sújtó elnyomás fölött,

ragaszkodik ahhoz, hogy sürgősen helyre kell állítani és üszteletben kell tartani Magyarországon az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat,

megerősíti, hogy szolidaritást vállal a magyar néppel, és mélységes rokonszenvét nyilvánítja azoknak, akik Magyarországon szenvednek, és életüket áldozták a szabadság és függetlenség ügyéért.

A jog és az igazság végül is győzedelmeskedni fog a nyers erőszak fölött.

PRO FO 371 122 386 NH 10 110/432

A. A. W. Landymore luxemburgi ügyvivő jelentése a Külügyminisztériumnak

11. sz.

1956. november 8.

74. számú, november 7-én kelt, a szovjet követséggel foglalkozó táviratomra.

1. A széles körben terjesztett röpiratokban foglalt felhívást követve, egy eredetileg mintegy ezerfőnyi, főként fiatalokból álló tömeg gyűlt össze november 5-én 5.45-kor, és a szovjet követség elé vonult, ahol éppen fogadásra készültek a szovjet nemzeti ünnep alkalmából. A nyílt célkitűzés az volt, hogy a magyarországi szovjet akció ellen tüntessenek, de a másodlagos szándék nyilvánvalóan az lehetett, hogy megállapítsák, vajon akad-e bárki, aki a meghívott 400 vendég közül megszegi a szervezők bojkottfelhívását. Az már köztudomású volt, hogy a diplomáciai testületek és a kormány úgy döntött, teljes egészében távol marad a fogadásról.

2. A követség rendőri védelmet kért, amit meg is kapott. Ám a követséget, amely egy nagy kerületű, hatalmas park közepén emelkedik, kissé távolabb a várostól, nem lehetett teljes egészében rendőrkordonnal körülvenni.

3. Kezdetben rendben folyt a tüntetés. A tömeg a két bejárat előtt tömörült, zászlókkal és jelszavas transzparenszekkel; az emberek jelszavakat kiabáltak, és a *Marseillaise*-t énekelték. Este 7 órára a tömeg mintegy 2000 főre növekedett. Egyetlen vendég sem kísérelt meg részt venni a fogadáson, a bejutás amúgy is lehetetlen lett volna. Röviddel 7 óra után egy csoport behatolt a követség kertjébe, leszaggatta és a kerítésen át kidobta a szovjet zászlót, hogy égessék el. Elvágták a villamos tápvezetéket; a rendőrség ekkor már nem volt ura a helyzetnek. A tömeg betört a követség épületébe, és a pincétől a padlásig kifosztotta. A legtöbb ablakot betörték, a fogadás céljára előkészített italokat és ételeket kidobálták a kertbe, miután pezsgőspalackokkal szétzúzták a csillárokat. Tányérokat, abroszokat, asztalokat, székeket és egyéb bútort, ágyneműt, matracokat és ruhaféléket hajítottak ki az ablakokon, majd odakint máglyát raktak belőlük. Legkevesebb két követségi kocsit összetörték. Csúnya történetek terjedtek el bizonyos lopásokról – meglehetősen diákcsínyként követték el ezeket. Végül kivezényelték a katonaságot, amely figyelmen kívül hagyva a területenkívüliséget, a rendőrség segítségével este 8 órára helyreállította a rendet. Nem tudni, a követség személyzete hol keresett menedéket, de tény, hogy közülük senkit sem láttak, s így senkinek sem esett bántódása. A tömegben fölfedeztek és súlyosan bántalmaztak egy volt kommunista képviselőt. Ezután a tüntetők a kommunista napilap szerkesztőségéhez vonultak, de már előbb odaért a katonaság, és megakadályozta a további rombolást. A tömeg éjjel 11-kor oszlott szét.

4. Az est folyamán Monsieur Bech¹⁸ és Luxembourg polgármestere fölkeresték a szovjet követet, és bocsánatot kértek tőle.

5. Az efféle erőszakos tömegakciók példátlanok Luxemburgban – hiszen itt még békés tüntetések is ritkaságszámba mennek –, és azt mutatják, milyen erősek Magyarországgal kapcsolatban az indulatok. A zavargás főként, de nem kizárólag diákok műve volt, a szélsőségesebb elemeket feltehetően néhány magyar menekült tüzelte fel. Mindazonáltal a közvélemény a tüntetőket támogatta, és a legtöbben, jóllehet ünnepélyesen egyetértenek azzal, hogy a tüntetés túllépte a megengedett határokat, alapvetően nem bánták meg a dolgot. A zászlókat már november 6-án egész

nap hivatalosan félárbcra engedték a Magyarország iránti rokonszenv jeleként, s ugyanaznap a képviselőház nyitóülésén hivatalos rokonszenv-nyilatkozatok hangzóttak el. Jelképes sztrájkot tartottak az acélművekben, és a városi tanácsok – a főváros tanácsa is – a magyar nép iránti rokonszenvet kifejező határozatokat fogadtak el. [...]

(Továbbítva Brüsszelnek, Budapestnek és Moszkvának.)

PRO FO 371 122 385 NH 10 110/425

29

E. J. F. Scott levele E. F. Givenhez, a Külügyminisztérium Északi Ügyosztályának magyar referenséhez

10213/56. sz.

1956. november 15.

A csehszlovák reagálás a magyar eseményekre szolgálaián követte a szovjet vonalat, hangsúlyozva a szocialista államok közötti szolidaritást. [...]

3. A cseh propaganda egyik alaphangja továbbra is az éberség, és jelentések szerint Pozsonyban letartóztattak valakit röplapok terjesztéséért, amelyekben, magyar mintára, lázadásra uszított. A szóban forgó férfi állítólag tavaly óta osztogatott államellenes röpiratokat „uszító rádióadások hatására”. A hatóságok, láthatóan indokoltan, azt állítják, hogy Csehországban is, Szlovákiában is teljes a nyugalom, és hogy az ipari munkások mindenütt fölajánlották: túlteljesítik terveiket és túlóráznak Magyarország megsegítésére.

4. Természetesen különféle híresztelések is terjednek, amelyek kissé eltérő képet festenek. Egy ilyen hír szerint a kommunista vezetők között súlyos nézeteltérés van a magyar események kapcsán, s ez az oka annak, hogy a kormány tagjai oly sűrűn emelik fel intó szavukat, és ismételtetik a párt irányvonalát. Azt is rebesgetik, hogy a kommunisták roppant idegesek voltak a munkások viselkedése miatt, és a gyár-igazgatók és egyéb vállalatok vezetői naponta rendszeresen összegyűltek a prágai főpályaudvaron, hogy beszámoljanak az óvintézkedésekről és összehangolják azokat. Más híresztelések szerint szovjetellenes tüntetés volt Kelet-Szlovákiában, melynek során állítólag kövel megdobáltak egy szovjet vonatot, továbbá Szlovákiában sztrájk robbant ki, Dél-Szlovákiában csapatösszevonások folynak és így tovább. Meglehet, egyes hírek tényeken alapulnak, de ugyanannyira lehetséges, hogy csupán vágy-álmok; bárhogy legyen is, nem túl nagy a jelentőségük. Nyilvánvalóan kevés cseh képes őszintén elfogadni a hivatalos kormányirányvonalat Magyarországot illetően, de ugyanannyira nyilvánvaló az is, hogy a jelenlegi körülmények között az emberek nincsenek felkészülve arra, hogy nyíltan hangot adjanak egyet nem értésüknek.

5. Időközben folytatódnak a korábbi leveleimben említett biztonsági óvintézkedések is, például hogy meglehetősen kitartóan követik a nyugati diplomátákat.

A jelen levél másolatát elküldöm Moszkvába, Varsóba, Bécsbe, Bonnba, Budapestre, Szófiába és Bukarestbe.

PRO FO 371 122 393 NH 10 110/620

Jegyzetek

1. Az Ottawa Központjában található háborús hősi emlékmű.
2. Lester Pearson – kanadai politikus, 1948–1957 között külügyminiszter.
3. A Lengyel Egyesült Munkáspárt (lengyel rövidítése: PZPR) Központi Bizottságának felhívásáról van szó.
4. Einar Gerhardsen – norvég munkáspárti politikus, 1945-től 1951-ig és 1955–1965 között miniszterelnök.
5. Vezér; Franco tábornok címe, amit 1937-ben vett fel.
6. A dokumentumot közli: TITKOS JELENTÉSEK 1956. OKT. 23.–NOV. 4. A dokumentumokat válogatta: Geréb Sándor, fordította Zala Tamás. Hírlapkiadó Vállalat (1989) (Tabu) 127–128. o.
7. A táviratot közli: TITKOS JELENTÉSEK 1956. OKT. 23.–NOV. 4. 126–127. o.
8. Franc Kos – a jugoszláv külügyminisztérium osztályvezetője. A Kos által november 3-án este felvázolt jugoszláv álláspont teljesen ellentétes az azt megelőző éjjel Brioniban megtartott szovjet–jugoszláv csúcstalálkozón született megegyezéssel, amelyben Titóék hozzájárulásukat adták a szovjet invázióhoz és Nagy Imre kormányának megbuktatásához. Nem valószínű, hogy a Kos által közölték a brit diplomata félrevezetését szolgálták volna. Sokkal inkább arról lehet szó, hogy ekkor még a jugoszláv vezetésen belül is különböző nézetek éltek a magyarországi helyzet megoldását illetően, valamint arról, hogy a brioni titkos tárgyalásokról – amelyeken a jugoszláv külügyminisztériumot senki sem képviselte – a jugoszláv vezetők közül is csak nagyon kevesen tudhattak november 4. előtt.
9. Az 1948 februárjában lezajlott csehszlovákiai kommunista hatalomátvétel.
10. Az Egyesült Államok képviselője által az ENSZ Közgyűlésének rendkívüli ülészakán, 1956. november 4-én délután előterjesztett határozati javaslatról van szó, amelyet nagy többséggel fogadtak el. (50 igen, 8 nem szavazat és 15 tartózkodás.)
11. Urho Kaleva Kekkonen – finn politikus; 1950–1953 és 1954–1956 között miniszterelnök, 1956 februárjától köztársasági elnök.
12. Az ENSZ Közgyűlésének rendkívüli ülészakán, 1956. november 2-án beterjesztett amerikai határozati javaslatot, amely elítélte az Egyiptom elleni angol–francia katonai akciót, a Közgyűlés nagy szavazattöbbséggel elfogadta. (64 igen, 5 nem szavazat és 6 tartózkodás.)
13. Keleti Ferenc.
14. Az információ rendkívül figyelemreméltó, mivel teljes mértékben az akkori *szovjet* interpretációt követi, tehát joggal feltételezhetjük, hogy moszkvai forrásból származik. (A Kádár-kormánynak ekkor még nem volt kapcsolata a magyar külképviseletekkel.) Ez azt jelenti, hogy a szovjet vezetés tervei között már a november 4-i megszálló hadműveletekkel egy időben szerepelt egy olyan „konceptió” propagandaaakció, amely – a szovjet lépés várható nemzetközi elítélésének csökkentése érdekében – a „Nyugatról támogatott ellenszorongalom” teóriáját kívánta bizonyítani a nyugati államok budapesti követségeinek az eseményekben játszott szerepére hivatkozva. Az, hogy ilyen akcióra 1956 novemberében végül is nem került sor, alighanem azal magyarázható, hogy a Kádár-kormánnyal szembeni társadalmi ellenállás a vártnál jóval nagyobb volt, ezért az adott helyzetben nehezen lett volna védhető egy olyan elmélet, amely a nyugati hatalmakat teszi meg főbűnösnek. Így nem meglepő, hogy az MSZMP KB december 5-i határozatában megfogalmazott négy kiváltó ok közül a „nemzetközi imperializmus” csak az utolsó helyen szerepelt. Később persze az ellenállás megtörésével, a „konszolidáció” előrehaladtával ez az ok és érvelés egyre nagyobb hangsúlyt kapott a propagandában.
15. A mellékleteket nem közöljük.
16. A szovjet külképviseleten november 7. üszteletére évente megrendezett fogadás.
17. Nem közöljük.
18. Joseph Bech – luxemburgi politikus; 1953–1958 között miniszterelnök, külügyminiszter és belkereskedelmi miniszter.